

УДК 378.147-057.36](341.24+351)-049.5

Вікторія АНІЩЕНКО

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID ID: 0000-0002-5062-3789
oceansoulvik111@gmail.com

Анатолій ГАЛІМОВ

доктор педагогічних наук, професор,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4348-4995
galimov-a@ukr.net

Лариса РУДЕНКО

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри практичної психології та педагогіки
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна
ORCID ID: 0000-0003-1351-4433
lararudenko@gmail.com

Тетяна ІВАШКОВА

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна
ORCID ID: 0000-0002-9067-3190
Geliodor_tatt@ukr.net

© Аніщенко В., Галімов А., Руденко Л., Івашкова Т.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО СЛУЖБОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРСЬКИХ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

У статті узагальнено результати досліджень, публікацій і нормативно-правових актів, у яких розкриваються проблемні питання щодо інтерпретації поняття “готовність до військової професійної діяльності” в контексті різних її видів та виконання відповідних функцій офіцерами сектору безпеки та оборони України. У контексті процесів євроінтеграції України відбувається реформування військової професійної освіти, що вимагає суттєвого перегляду теоретико-методологічних засад створення нових освітніх програм підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони України, забезпечення педагогічних умов формування готовності офіцерів до військової професійної діяльності за призначенням, сучасних професійних компетенцій у галузі управління процесами та керування персоналом у військових підрозділах, формуваннях тощо. Уточнено трактування готовності офіцерів сектору безпеки та оборони України до військової професійної діяльності за призначенням.

Запропоновані педагогічні умови: інтеграція фахової підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони України шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно орієнтованих та гуманітарних дисциплін і фахової практики; професійне спрямування змісту підготовки офіцерів з урахуванням контексту майбутньої професійної діяльності на основі критеріїв відбору; розвиток мотивації офіцерів шляхом застосування методів активного навчання, що моделюють ситуації професійної взаємодії офіцерів у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування; підвищення рівня професійної підготовки викладачів професійно орієнтованих та тактико-спеціальних дисциплін; удосконалення системи контролю якості та моніторингу навчального процесу офіцерів, які дійсно забезпечать формування певного рівня готовності до військової професійної діяльності за призначенням, що також буде сприяти формуванню сучасної професійної компетентності офіцерів та відповідати вимогам освітніх стандартів країн-членів НАТО.

Ключові слова: військова професійна освіта; офіцери сектору безпеки та оборони; готовність до військової професійної діяльності; професійна компетентність; педагогічні умови.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. В Україні триває низка важливих реформ, однією з яких є реформа оборонної системи країни, що спрямована на забезпечення національної та міжнародної безпеки. Про це свідчить прийняття нашою державою певних законодавчих актів, а саме: законів України “Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави та набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)” [1], “Про національну безпеку України” [2], Указу Президента України “Стратегія воєнної безпеки України” [3], рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегічний оборонний бюлетень України” [4] та інші.

Головними суб’єктами здійснення оборонної реформи є безумовно сили оборони – Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави [2], та сили безпеки – правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України [2]. Також до суб’єктів здійснення цієї важливої реформи ми маємо віднести заклади освіти, діяльність яких пов’язана з підготовкою військових фахівців і фахівців, які пов’язують свою діяльність зі службою в органах оборони та безпеки.

У контексті вищезазначених документів виникає необхідність удосконалення системи професійної військової освіти та прискорення перегляду темпів інтеграції сил оборони та безпеки України до НАТО, що передбачає імплементацію стандартів професійної вій-

ської освіти провідних країн-членів НАТО до національної системи військової освіти, перегляду професійних компетенцій, шляхів підвищення рівня готовності до військової діяльності як майбутніх офіцерів, так і тих, хто наразі несе службу та виконує різні види професійної діяльності в різних підрозділах сил оборони та безпеки нашої країни. Досягнення цих головних завдань потребує суттєвих досліджень у напрямку пошуку шляхів удосконалення підготовки військових фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз педагогічних досліджень вітчизняних і закордонних науковців дає нам підстави дійти висновку, що проблема визначення шляхів формування певного рівня готовності до службово-професійної діяльності, трактування самого поняття “готовність до професійної діяльності” не є абсолютно новою, але потребує уточнення, розширення з точки зору різних аспектів військової діяльності, тобто з урахуванням виконання офіцерами специфіки завдань за умовами та/або за призначенням, і відповідності їх сучасних професійних компетенцій вимогам міжнародних стандартів щодо підготовки фахівців військової сфери. Тут ми маємо пам’ятати про те, що кожний офіцер є особистістю, а тому на рівень його готовності до службово-професійної діяльності впливають індивідуальні психологічні характеристики, на що вказують такі учені, як А. Бевз: “готовність особистості до професійної діяльності – певний ступінь відповідності змісту і стану психіки, фізичного здоров’я, якостей вимогам діяльності...” [5], Л. Карамушка: “готовність особистості до професійної діяльності – комплекс взаємопов’язаних і взаємозумовлених психологічних якостей, які забезпечують ефективність професійної діяльності” [6], М. Котик: “готовність особистості до професійної діяльності – стійкі якості індивіда і ситуативного фактору трудового завдання” [7], С. Максименко та О. Пелех: “готовність особистості до професійної діяльності – цілеспрямований вияв особистості, який включає погляди, переконання, знання, звички, уміння, ставлення, мотиви, вольові та інтелектуальні якості, почуття установки; її становлення відбувається впродовж моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки і є результатом усебічного

особистісного розвитку особистості з урахуванням вимог, зумовлених особливостями професії” [8] та інші.

Трактування поняття “готовність майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням”, тобто специфіку службово-професійної діяльності надали у своїх працях такі учені, як В. Аніщенко: “готовність до професійної діяльності – це складне, багаторівневе, різнопланове системне психічне особистісне утворення людини, її суб’єктивний стан, що характеризує її здатність, прагнення і підготовленість до виконання відповідної професійної діяльності” [9], А. Балендр: “інтегроване утворення, що включає в себе сукупність конфліктологічних знань, умінь і навичок професійної діяльності, а також необхідних особистісних якостей, які дають змогу попереджати міжособистісні зіткнення в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності та належним чином організувати діяльність підлеглого особового складу” [10], Ю. Дем’янюк: “готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності – це складне особистісне утворення, яке відображає наявність у них необхідних мотивів, настанов, знань, навичок, умінь, що забезпечує ефективність цієї діяльності та виступає компонентом їх професійного потенціалу” [11], О. Діденко та О. Кирилюк: “готовність є складною інтегративною характеристикою суб’єкта праці та містить знання, уміння, досвід і мотивацію, що забезпечують досягнення високих показників при виконанні професійної діяльності” [12], М. Недбай: “структурна інтеграція професійно важливих якостей особистості, знань, умінь і навичок щодо загальнонаукових основ сучасної техніки, формування яких відбувається під час навчально-виховного процесу у військовому вищому навчальному закладі” [13], Е. Сивохоп: “інтегративна особистісна властивість курсанта, що характеризується наявністю системи знань і сформованих умінь, самосвідомості, переконаності в особистій значущості самовдосконалення” [14], О. Старчук: “професійно-особистісне новоутворення майбутнього військового фахівця, що формується у процесі фізичної підготовки, забезпечує змогу сформувати у майбутніх офіцерів ситуацію успіху і реалізувати її у процесі професійного становлення й самовдосконалення під час військової служби” [15] та інші.

Дискусійні питання щодо процесу формування готовності офіцерів до майбутньої діяльності в контексті вимог сучасності, упровадження у вітчизняну систему військової освіти стандартів НАТО потребують подальшого обговорення й пошуку створення таких педагогічних умов, які будуть сприяти:

утворенню чіткого розуміння змісту і структури військової професійної діяльності;

реалізації функцій управлінського характеру (планування, активації та мотивації, організації, контролю), які має виконувати офіцер під час проходження служби з урахуванням умов мирного часу або бойових дій, військових конфліктів, інших надзвичайних ситуацій;

вдосконаленню культурологічної складової здійснення різних видів професійної діяльності (відповідні професійні компетенції – мовні, етичні, комунікативні тощо);

розвитку мотивації офіцера щодо самоосвіти, самовиховання протягом життя.

Метою статті є пошук створення ефективних педагогічних умов інтерактивного характеру для формування готовності до службово-професійної діяльності військових офіцерів у світлі національної та міжнародної безпеки.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Військова діяльність офіцерів сил оборони та безпеки України завжди мала специфіку, що на сьогодні стає ще більш вираженою. Вона пов'язана з новими умовами несення служби, вимогами щодо володіння військовими офіцерами сучасних професійних компетенцій, які вони мають грамотно застосовувати в мирний час і в умовах військового та збройного конфліктів і ситуацій, що несуть загрозу національній безпеці, під час виконання різних функцій військового менеджменту тощо.

Існуюча система військової освіти завжди була та є важливою складовою загальної системи підготовки сучасних професіоналів, фахівців сектору безпеки і оборони нашої країни. І на теперішній час, коли збройна російська агресія має найвищий ступінь загрози для

суверенітету й розвитку нашої держави, постала необхідність зміни змістовного наповнення навчальних дисциплін, особливо тактико-спеціального призначення, створення педагогічних умов та застосування нових форматів отримання сучасних знань і відпрацювання майбутніми та діючими офіцерами під час проходження підвищення кваліфікації нових умінь і навичок, їх застосування в умовах військового стану, ситуацій озброєних конфліктів, загалом небезпечних ситуацій, що призводять до загрози життю й діяльності суспільства.

На переформатуванні системи військової освіти сьогодні наголошує низка вчених-практиків у галузі професійної педагогіки, а саме С. Білявець [16], О. Бондаренко [17], А. Вітченко [18], Д. Вітер [19], О. Діденко [16], В. Качко [16], О. Мітягін [19], А. Сиротинко [20] та інші. Вони обґрунтовують необхідність створення єдиної уніфікованої системи підготовки офіцерів, загалом персоналу сил безпеки та оборони, оновлення освітніх програм підготовки військових фахівців з урахуванням вимог освітніх стандартів країн-членів НАТО, що надасть змогу сформуванню високого рівня професійної компетентності та готовності до службово-професійної діяльності стратегічного й оперативного, адміністративного, господарсько-економічного, юридично-правового, педагогічно-виховного та іншого характеру, вибору та створення педагогічних умов з урахуванням принципу "Освіта впродовж військової (службової) кар'єри" та запровадження курсів лідерства [10] тощо.

Більшість країн-членів НАТО побудували освітні програми військової підготовки на формуванні або підвищенні рівня готовності до професійної діяльності, оскільки саме показник готовності відображає стан психологічної та професійної спроможності військового фахівця застосувати певні компетенції залежно від умов ведення бойових дій і проведення тактико-спеціальних операцій, здійснення різних видів діяльності в мирний час.

Готовність до діяльності з урахуванням специфіки і функцій, які мають виконувати офіцери під час її здійснення, це, насамперед, комплексне явище з багатокomпонентною структурою, важливими ознаками якого є позитивне ставлення, налаштування на діяльність

та усвідомлення мотивів діяльності – це чітке розуміння того, які саме професійні компетенції мають бути застосовані під час впливу різних факторів внутрішнього й зовнішнього середовища виконання поставлених службово-професійних завдань з метою забезпечення безпеки, охорони, захисту тощо. Тому створення педагогічних умов формування високого рівня готовності до військової професійної діяльності за призначенням з урахуванням саме факторів впливу є запорукою якісної підготовки офіцерів сил безпеки й оборони.

Серед педагогічних умов, що сприяють формуванню готовності офіцера до військової професійної діяльності за призначенням, можна виділити такі:

інтеграція фахової підготовки офіцерів сектору безпеки й оборони України шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно орієнтованих та гуманітарних дисциплін і фахової практики;

професійне спрямування змісту підготовки офіцерів з урахуванням контексту майбутньої професійної діяльності на основі критеріїв відбору;

розвиток мотивації офіцерів шляхом застосування методів активного навчання, що моделюють ситуації їх професійної взаємодії у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування;

підвищення рівня професійної підготовки викладачів (інструкторів) професійно орієнтованих та тактико-спеціальних дисциплін;

удосконалення системи контролю якості та моніторингу навчального процесу офіцерів.

Використання міждисциплінарних зв'язків розглядаємо як передумову для методичного конструювання і використання інтегрованих курсів для формування готовності офіцера сектору безпеки та оборони України до військової професійної діяльності за призначенням. При запровадженні інтегративного підходу в процесі викладання професійно орієнтованих і гуманітарних дисциплін доцільно врахувати такі вимоги: забезпечити відповідність змісту професійно орієнтованих і гуманітарних дисциплін; забезпечити послідовність викладання тем, розділів, модулів професійного матеріалу; готовність офіцерів до оволодіння новими інтегрованими знаннями має опиратися

на пройдений матеріал з інших професійно орієнтованих дисциплін; забезпечити добір дисциплін, у змісті яких можна органічно поєднати знання з інших професійних дисциплін; забезпечити рівень готовності викладачів (інструкторів) та методистів до реалізації міждисциплінарних зв'язків.

Ураховуючи всі ці вимоги, зауважимо, що міждисциплінарні зв'язки, через які можуть бути реалізовані інтегративні знання, мають ураховувати відображення у практичній діяльності законів і категорій філософсько-соціологічних наук, взаємозв'язку професійних дисциплін з історико-правовими науками, що вивчають історію створення, розвитку та становлення сучасних стандартів у галузі захисту прав людини, військовополонених, засуджених і ув'язнених військовополонених, поведіння із ними, їх відображення у національних правових системах, зокрема у законодавстві України на різних етапах її державотворення, економічних та управлінських науках, що вивчають закони управління господарсько-економічними процесами та керування персоналом, педагогічними, психологічними дисциплінами та дисциплінами культурологічного характеру, що сприяють оволодінню офіцерами методами і технологіями роботи як з окремою особистістю, так і групами осіб; дисциплінами, що формують комунікативну компетенцію, у тому числі мовну, етичну, соціальну тощо.

Отже, перша педагогічна умова спрямована на інтеграцію фахової підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони України та встановлення міждисциплінарних зв'язків професійно орієнтованих та гуманітарних дисциплін і фахової практики. У процесі цього відбувається реалізація одного з найважливіших принципів дидактики – принципу системності навчання.

Друга педагогічна умова – професійне спрямування змісту підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони України з урахуванням контексту майбутніх видів професійної діяльності на основі критеріїв відбору – полягає у відборі змісту навчання, який ґрунтується на вимогах, що ставляться до майбутнього фахівця: високий рівень кваліфікації, професійна мобільність, знання суміжних військових та адміністративних процесів, організації та економіки військових підрозділів і

формувань; наявність навичок логічного і критичного мислення, уміння розв'язувати проблемні ситуації військового та мирного часу тощо.

Зміст військової професійної освіти офіцерів сектору безпеки та оборони України передбачає відбір таких знань, на основі яких соціокультурний світогляд особистості майбутнього фахівця військової сфери діяльності набуває нового якісного значення і дає змогу швидко змінювати себе, адаптуватися до вимог службово-професійної діяльності та передбачає перехід до такої моделі професійного розвитку фахівця, яка зорієнтована на його особистісні характеристики, на формування у нього вмінь аналізувати технологічні ситуації, самостійно приймати рішення і оцінювати результати власної діяльності. Така модель, окрім набутої кваліфікації, забезпечує динамічність професійності офіцерів, які володіють такими професійно важливими властивостями: відповідальність, організованість, інтелект, самостійність, комунікативність, саморегуляція, здатність до самоконтролю, рефлексія, соціально-професійна мобільність, працездатність, толерантність тощо. Маємо також зосередити увагу на таких критеріях відбору змісту навчання, як:

відповідність змісту навчальних дисциплін реальним викликам військової професійної діяльності (організації бойової підготовки, навчання і виховання підлеглих, керівництво бойовими діями частин і підрозділів, формувань різного характеру, експлуатація техніки і озброєння);

урахування міжнародного досвіду конструювання змісту підготовки фахівців військової сфери діяльності;

формування корпоративної культури офіцерів та виховання лідерських якостей;

підготовка до боротьби зі стресом і запобігання емоційному вигоранню;

цілісне відтворення у змісті освіти завдань, спрямованих на гармонійний розвиток особистості офіцера впродовж розвитку кар'єри військовослужбовця;

відповідність підготовки офіцерів сучасному стану розвитку комп'ютерного забезпечення, технічних приладів, засобів охорони і зброї.

Отже, зміст військової професійної освіти офіцерів сектору безпеки та оборони України являє собою інтегративну систему, до складу якої входять такі види професійної підготовки – загальноосвітня, загальнопрофесійна і спеціальна. Елементами кожного виду підготовки є теоретичні знання і практичні вміння й навички, що утворюють фундамент, на основі якого формується військова професійна компетентність, готовність до військової професійної діяльності за призначенням і досвід офіцерів в умовах мирного часу – на підтримання постійної бойової готовності, а також – безпосередніх умов надзвичайного характеру з урахуванням місця (повітря, акваторії, території суші), рівня складності виконання бойових завдань в умовах постійної небезпеки для життя особового складу та необхідності захисту і збереження цивільного населення та інфраструктури.

Такий підхід потребує комплексної підготовки та включення до змісту спеціальних методів, форм і засобів навчання, розроблення навчально-методичного супроводу фахової підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони України реалізованих через спеціально розроблену поетапну професійно орієнтовану методика, яка матиме вплив на формування готовності до військової професійної діяльності та постійного розвитку всіх компонентів професійної компетентності – когнітивного, функціонального, мотиваційного, ціннісного та особистісного.

Третя педагогічна умова – розвиток мотивації офіцерів сектору безпеки та оборони України шляхом застосування методів активного навчання, що моделюють ситуації службово-професійної взаємодії офіцерів, – полягає у розробленні навчально-методичного супроводу фахової підготовки військових офіцерів; у застосуванні методів активного навчання, що моделюють стандартні та конфліктні ситуації професійної взаємодії військових офіцерів (сюжетно-рольові та ділові ігри, метод аналізу конкретних ситуацій мирного часу та ситуацій, що пов'язані з виконанням бойових завдань, групові дискусії, кейс-менеджмент, комунікативні та навчальні тренінги тощо); у практичній спрямованості занять на реальні умови військової професійної діяльності (педагогічне наставництво). Особливо наголошуємо на використанні групи інтерактивних методів, що складають

такі: брейнстормінг, робота в парах, рольові та ділові ігри, метод аналізу конкретних ситуацій, групові дискусії, сесія “питання-відповідь”, “ПОПС-формула”, кейс-менеджмент, комунікативні та навчальні тренінги, спеціальні тренінги, що побудовані на використанні різних комп’ютерних програм і продуктів віртуальної (імітаційні та моделюючі навчальні програми) та доповненої реальності (технології розпізнавання зображень, безмаркерні технології, технології, що базуються на проекціях і спеціальних додатках, які допомагають здійснити взаємодію між людиною (військовим персоналом, учасниками бойових дій) та проекцією, визначаючи моменти дотику людини до світла, яке проектується, технологія візуальної інерціальної одометрії, застосування спеціальних дисплеїв, шоломів, тирів, імітації наближених до реальності умов ведення бойових дій), що спрямовані на формування певного рівня готовності до бойових дій щодо забезпечення власної безпеки та оборони, безпеки бойової інфраструктури або захисту підлеглих чи колег.

Четверта педагогічна умова – підвищення рівня професійної підготовки викладачів професійно орієнтованих та тактико-спеціальних дисциплін полягає у розробленні навчально-методичного супроводу для викладання професійно орієнтованих і тактико-спеціальних дисциплін (методичних матеріалів і консультування викладачів професійно орієнтованих та тактико-спеціальних дисциплін). Вона має бути реалізована через здійснення педагогічного наставництва у військовій практиці офіцерів сектору безпеки та оборони України; проведення навчальних тренінгів для викладачів, методах адаптації молодих викладачів, педагогічній фасилітації у викладанні професійно орієнтованих та тактико-спеціальних дисциплін, врахування міжнародного досвіду, академічну (інтелектуальну) мобільність, запобігання емоційному вигоранню та стресу.

Одним з ефективних шляхів розвитку викладачів (інструкторів) є розробка та викладання інтегрованих курсів. Підвищення рівня професійної підготовки викладачів має відбуватися на постійній основі через кооперативну співпрацю викладачів різних дисциплін закладів вищої освіти, які готують фахівців військової сфери, та обов’язкового

проходження ними стажування в міжнародних освітніх і практичних інституціях підготовки військовослужбовців.

П'ята педагогічна умова – удосконалення системи контролю якості та моніторингу освітнього процесу офіцерів сектору безпеки та оборони України. Військова професійна освіта – це система, що складається з теоретичної основи знань і навичок, які формують профіль і професіограму військового фахівця, який має певний ступінь готовності застосувати професійні компетенції у різних видах військової професійної діяльності, чітко розуміє та вміє застосовувати саме ті вміння й навички, які необхідні для дій у певних умовах мирного часу або бойової готовності.

Оскільки Україна швидко крокує до європейського суспільства, дійсно прагне стати однією з країн-членів НАТО, то вкрай потрібним стає система оцінювання й контролю якості підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони України.

Якість навчання офіцерів сектору безпеки та оборони України суттєвою мірою залежить від обізнаності викладацького та інструкторського складів щодо рівня підготовленості військових офіцерів із подальшою оптимальною організацією спільної роботи для оволодіння знаннями та професійною майстерністю. Розв'язанню завдань сприяє перевірка знань, навичок і вмінь складу військових підрозділів, формувань сектору безпеки та оборони України. Перевірка покликана визначити початковий рівень знань, потім рівень засвоєння знань, діагностувати труднощі, перед якими постає офіцер під час оволодіння або оновлення вмінь і навичок військової професії. Загалом перевірка сфокусована на допомогу офіцерам сформувати військово-професійний потенціал власної особистості, що складається з емоційно-вольового, інтелектуального потенціалу щодо конкретного виду військової професійної діяльності і характеризується як якісний показник саморегуляції на різних рівнях проходження процесів: фізіологічному, психологічному, соціальному. Водночас викладач (інструктор) у процесі перевірки характеризує якість власної роботи, слабкі сторони викладання, здобуваючи досвід, розвиваючи педагогічний такт, добираючи раціональні прийоми навчання, що в

подальшому допомагає оперувати найбільш оптимальними методами викладання дисципліни.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У дослідженні виокремлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що сприятимуть формуванню готовності до службово-професійної діяльності військових офіцерів у світлі національної та міжнародної безпеки.

Найбільш оптимальними педагогічними умовами у процесі військової професійної підготовки є такі: інтеграція фахової підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони України шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно орієнтованих та гуманітарних дисциплін і фахової практики; професійне спрямування змісту підготовки офіцерів з урахуванням контексту майбутньої професійної діяльності на основі критеріїв відбору; розвиток мотивації офіцерів шляхом застосування методів активного навчання, що моделюють ситуації професійної взаємодії офіцерів у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування; підвищення рівня професійної підготовки викладачів професійно орієнтованих і тактико-спеціальних дисциплін; удосконалення системи контролю якості та моніторингу навчального процесу військових офіцерів.

Тому подальшого обґрунтування потребує вдосконалення системи ступеневої військової професійної підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони України, особливо процесів формування готовності до військової діяльності за видами призначення та професійної компетенції за всіма її складовими.

Перспективами подальших досліджень є розроблення принципово нової методики оцінювання готовності до військової професійної діяльності за видами призначення офіцерів сектору безпеки та оборони України.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Сою-

зі та в Організації Північноатлантичного договору : Закон України від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 9. Ст. 50 (дата звернення: 15.05.2022).

2. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

3. Стратегія воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 15.05.2022).

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”: Указ Президента України № 473/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121> (дата звернення: 15.05.2022).

5. Бевз А. А. Психологічні умови подолання труднощів у педагогічній діяльності викладачем вищого військового навчального закладу : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09. Хмельницький, 2004. 209 с.

6. Карамушка Л. М. Актуальні напрями організаційного розвитку вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми психології*. 2009. Ч. 23. Т. 1. С. 3–9.

7. Котик М. А. Психология и безопасность. Таллинн : Валгус, 1981. 287 с.

8. Максименко С. Д., Пелех О. М. Фахівця потрібно моделювати (наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності). *Рідна школа*. 1994. № 3–4. С. 6–10.

9. Аніщенко В. О. Ступенева професійна підготовка офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України: теорія та практика : монографія. Чернівці : SCRIPTORIUM, 2020. 476 с.

10. Балендр А. В. Формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до вирішення конфліктних ситуацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2011. 20 с.

11. Дем’янюк Ю. А. Формування військово-організаторських умінь у майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2010. 20 с.

12. Кирилюк О. Р, Діденко О. В. Сутність, особливості змісту та структури готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з технічними засобами прикордонного контролю. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія* : збірник наукових праць. 2011. Вип. 34. С. 121–126.

13. Недбай М. П. Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування технічних засобів у службовій діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2008. 20 с.

14. Сивохоп Е. М. Формування готовності до самопізнання майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фізичної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2010. 20 с.

15. Старчук О. О. Методика формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Хмельницький, 2011. 20 с.

16. Клачко В., Білявець С., Діденко О., Дем'янюк Ю. Стан, проблеми та перспективи трансформації військової освіти в контексті реалізації стандартів НАТО. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2022. 28(1). С. 90–104.

17. Бондаренко О. В. Сутність, зміст, структура професійної готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України для забезпечення освітнього процесу військових ліцеїв як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 23. Т. 1. С. 77–81.

18. Вітченко А. О., Осьодло В. І. Розвиток системи вищої військової освіти України в контексті сучасних трансформаційних змін. *Наука і оборона*. 2019. № 2. С. 44–50. URL: <file:///C:/Users/UserComp/Downloads/179799-D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-542486-1-10-20210707.pdf> (дата звернення: 12.05.2022).

19. Вітер Д., Мітягін О. Професіоналізація військової освіти в Україні: головні напрямки, зміст та перспективи. *Військова освіта* : збірник наукових праць НУОУ. Київ : НУОУ, 2020. № 1(41). С. 81–90.

20. Сиротенко А. М., Артамощенко В. С. Набуття сумісності військової освіти і підготовки кадрів сил оборони на засадах якості. Національні вимоги і стандарти НАТО. *Наука і оборона*. 2021. № 1. С. 48–53.

21. Реформа спеціальної освіти в секторі безпеки та оборони: яких змін очікувати. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/02/16/reforma-speczialnoyi-osvity-v-sektori-bezpeky-ta-oborony-yakyh-zmin-ochikuvatyi/> (дата звернення: 07.05.2022).

Anishchenko V., Galimov A., Rudenko L., Ivashkova T. Formation of Readiness for Service and Professional Activity of Official Staff of the Security and Defense Sector

The article generalizes the results of research, publications and normative and legal acts, which reveal problematic issues regarding the interpreta-

tion of the concept of readiness for service and professional activity in the context of its various types and the performance of relevant functions by officers of the security and defense sector of Ukraine. In the context of Ukraine's European integration processes, military professional education is being reformed, which requires a significant revision of theoretical and methodological principles of creating new educational programs for training officers of the security and defense sector of Ukraine, providing pedagogical conditions for training officers in military service, current professional competences in the sphere of processes and personnel management in military units and formations, etc. The interpretation of officers' readiness of the security and defense sector of Ukraine for military professional activity has been clarified.

In the article the pedagogical conditions are offered: integration of officers' professional training of the security and defense sector of Ukraine through realization of interdisciplinary connections of professionally oriented and humanitarian disciplines and professional practice; professional orientation of the content of officer' training taking into account the context of future professional activity on the basis of selection criteria; development of officers' motivation through the use of active learning methods that simulate situations of professional interaction of officers in the internal and external environment; raising the level of professional training of teachers of professionally oriented and special disciplines; improving the quality control system and monitoring of the officers' training, which will really ensure the formation of a certain level of readiness for military professional activity, which will also contribute to the formation of current professional competences of officers and meet the educational standards of NATO members.

Key words: military professional education; security and defense sector officers; readiness for military professional activity; professional competence; pedagogical conditions.

References

1. Закон України "Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)" № 2680-VIII [Law of Ukraine about Amendments to the Constitution of Ukraine

(on the strategic course of the state to achieve full membership of Ukraine in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization activity no. 2680-VIII]. (2019, February 7). Vidomosti Verkhovnoi Rady, no. 9, st. 50. (accessed 15 May 2022). [in Ukrainian]

2. Zakon Ukrainy “Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy” № 2469-VIII [Law of Ukraine about the national security of Ukraine activity no. 2469-VIII]. (June 21, 2018). Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T182469.html (accessed 15 May 2022). [in Ukrainian]

3. Ukaz Prezydenta “Ukrainy Stratehiiia voiennoi bezpeky Ukrainy” № 121/2021 [Decree of President of Ukraine “Ukraine’s military security strategy” activity no. 121/2021]. (March 25, 2021). Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (accessed 15 May 2022). [in Ukrainian]

4. Ukaz Prezydenta Ukrainy “Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy” “Pro Stratehichniy oboronnyi biuletен Ukrainy” № 473/2021 [Decree of President of Ukraine about the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine “On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine” activity no. 473/2021]. (August 20, 2021). Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121> (accessed 15 May 2022). [in Ukrainian]

5. Bezv A. A. (2004). [Psykhologichni umovy podolannia trudnoshchiv u pedahohichnii diialnosti vykladachem vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu]. Psychological conditions for overcoming difficulties in pedagogical activities by a teacher of a higher military educational institution. [in Ukrainian]

6. Karamushka L. M. (2009). *Aktualni napriamy orhanizatsiinoho rozvytku vyshchyykh navchalnykh zakladiv*. [Current directions of organizational development of higher educational institutions]. Aktualni problemy psykhologii, 2009, Part. 23. Vol. 1. P. 3–9. [in Ukrainian]

7. Kotyk M. A. (1981). *Psykhologhiya y bezopasnost*. [Psychology and security]. Talin : Valhus. 287 p. [in Russian]

8. Maksymenko S. D., Pelekh O. M. (1994). *Fakhivtsia potribno modeliuvaty (naukovi osnovy hotovnosti vypusnyka pedvuzu do pedahohichnoi diialnosti)*. [The specialist needs to be modeled (scientific bases of readiness of the graduate of pedagogical high school for pedagogical activity)]. Ridna shkola, 1994. no 3–4. P. 6–10. [in Ukrainian]

9. Anishchenko V. O. (2020). *Stupeneva profesiina pidhotovka ofitseriv Derzhavnoi kryminalno-vykonavchoi sluzhby Ukrainy: teoriia ta praktyka*. [Theoretical and methodological foundations of professional training of officers

of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine] : monohrafiia. Chernihiv : SCRIPTORIUM. 476 p. [in Ukrainian]

10. Balendr A. V. (2011). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv do vyrishennia konfliktnykh sytuatsii*. [Formation of readiness of future border guards to resolve conflict situations]. Extended abstract of PhD thesis. Khmelnytskyi : NADPSU. [in Ukrainian]

11. Demianiuk Yu. A. (2010). *Formuvannia viiskovo-orhanizatorskykh umin u maibutnikh ofitseriv Derzhavnoi trykordonnoi sluzhby Ukrainy*. [Formation of military-organizational skills of future officers of the State Border Guard Service of Ukraine]. Extended abstract of PhD thesis. Khmelnytskyi : NADPSU. [in Ukrainian]

12. Kyryliuk O. R, Didenko O. V. (2011). *Sutnist, osoblyvosti zmistu ta struktury hotovnosti maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv do roboty z tekhnichnymy zasobamy trykordonnoho kontroliu*. [The essence, features of the content and structure of readiness of future border guards to work with technical means of border control]. Zbirnyk naukovykh prats Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia, 2011. Vol. 34. P. 121–126. [in Ukrainian]

13. Nedbai M. P. (2008). *Formuvannia profesiinoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv do zastosuvannia tekhnichnykh zasobiv u sluzhbovii diialnosti*. [Formation of professional readiness of future border guards to use technical means in service]. *Extended abstract of PhD thesis*. Khmelnytskyi : NADPSU. [in Ukrainian]

14. Syvokhop E. M. (2010). *Formuvannia hotovnosti do samopiznannia maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv u protsesi fizychnoi pidhotovky*. [Formation of readiness for self-knowledge of future border officers in the process of physical training]. *Extended abstract of PhD thesis*. Khmelnytskyi : NADPSU. [in Ukrainian]

15. Starchuk O. O. (2011). *Metodyka formuvannia fizychnoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv do viiskovo-profesiinoi diialnosti*. [Methods of forming the physical readiness of future officers for military-professional activities]. *Extended abstract of PhD thesis*. Khmelnytskyi : NADPSU. [in Ukrainian]

16. Klachko V., Biliavets S., Didenko O., Demianiuk Yu. (2022). *Stan, problemy ta perspektyvy transformatsii viiskovoi osvity v konteksti realizatsii standartiv NATO*. [Current state, problems, and prospects for transforming military education in the context of implementing NATO standards]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi trykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky, 2022. 28(1), 90–104. [in Ukrainian]

17. Bondarenko O. V. (2020). *Sutnist, zmist, struktura profesiinoi hotovnosti maibutnykh ofitseriv Zbroinykh syl Ukrainy dlia zabezpechennia osvitnoho protsesu viiskovykh litseiv yak pedahohichna problema*. [The theoretical-practical analyses of readiness of future officers of the Armed Forces of Ukraine to carry out professional activity at military lyceums to train the young generation for military service]. *Innovatsiina pedahohika*, 2020. Part. 23. Vol. 1. P. 77–81. [in Ukrainian]

18. Vitchenko A. O., Osodlo V. I. (2019). *Rozvytok systemy vyshchoi viiskovoi osvity Ukrainy v konteksti suchasnykh transformatsiinykh zmin* [Development of Ukraines System of Higher Military Education in the Context of Contemporary Transformational Changes]. *Nauka i oborona*, pp. 44–50. Retrieved from: file:///C:/Users/UserComp/Downloads/179799-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%8%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-542486-1-10-20210707. pdf (accessed 24 December 2021). [in Ukrainian]

19. Viter D., Mitiahin O. (2020). *Profesionalizatsiia viiskovoi osvity v Ukraini: holovni napriamky, zmist ta perspektyvy* [Professionalization of Military Education in Ukraine: main trends, content, and prospects]. *Viiskova osvita : zbirnyk naukovykh prats NUOU*. Kyiv : NUOU, 2020, no. 1 [41], pp. 81–90. [in Ukrainian]

20. Syrotenko A. M., Artamoshchenko V. S. (2021). *Nabuttia sumisnosti viiskovoi osvity i pidhotovky kadriv syl oborony na zasadakh yakosti. Natsionalni vymohy i standarty NATO* [Acquiring interoperability of military education and defense force training based on quality. National requirements and NATO standards]. *Nauka i oborona*. Kyiv : NUOU, no. 1, pp. 48–53. [in Ukrainian]

21. *Reforma spetsialnoi osvity v sektori bezpeky ta oborony: yakykh zmin ochikuvaty* [Special education reform in the security and defense sector: what changes to expect]. Retrieved from: <https://armyinform.com.ua/2021/02/16/reforma-speczialnoyi-osvity-v-sektori-bezpeky-ta-oborony-yakyh-zmin-ochikuvaty/> (accessed 07 May 2022). [in Ukrainian]